

## Vrouwen in de politiek, het blijft een triest verhaal

**Ondanks de nieuwe quotaregeling zullen er in januari 2007 minder vrouwen zetelen in de Vlaamse gemeenteraden dan nu het geval is. Professor Petra Meier heeft er al zes flessen champagne op verwed, maar ze wil ze graag verliezen. Al in 2000 stonden veel vrouwen op de lijsten, maar mannen kregen de voorkeurstemmen.**

Tekst: Marlies van Bouwel Foto: Stefan Dewickere

Sinds 1920 kunnen vrouwen deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Maar tot 1988 telden de Vlaamse gemeenteraden nooit meer dan 15 procent vrouwen. Vanaf toen heeft Miet Smet gezorgd voor stem-vrouwacties en voor quota.

Werden er in 1988 maar 14,3 procent vrouwen gekozen bij de gemeenteraadsverkiezingen, na de gedeeltelijke invoering van de quotawet Smet-Tobback nam dat percentage toe. In 1994 – toen een kwart van de mensen op de lijst van het andere geslacht moesten zijn – maakten vrouwen 20,3 procent uit van de gekozen gemeenteraadsleden. Toen in 2000 de 1/3-regel effectief van kracht was, werd de vrouwelijke minderheid groter. Op 7277 verkozenen waren er toen 1971 vrouwen of 27,1 procent.

Mogen we met de voorgestelde vernieuwingen in het kiesdecreet nog meer vrouwen in de Vlaamse gemeenteraden verwachten? 'Niet noodzakelijk,' zegt Petra Meier, doctor en vorser in de politieke wetenschappen aan universiteiten in Brussel en Nijmegen. 'De lokale verkiezingen hebben een eigen dynamiek. Al lang wordt bij de gemeenteraadsverkiezingen de helft van de mensen verkozen van op zogenaamd onverkiesbare plaatsen. Op lokaal niveau zijn de voorkeurstemmen van groot belang, want in de gemeente kennen kiezer en kandidaat elkaar het best. Voor de verkiezingen van Senaat of Kamer werd tijdens de vorige eeuw nog niet één procent buiten de lijstvolgorde

gekozen, terwijl dat op lokaal niveau altijd al schering en inslag is geweest.'

### Verkiesbaarheid

In 2000 waren er in Vlaanderen 33.724 kandidaten waarvan 13.200 vrouwen (39 procent). Dat komt al aardig in de buurt van de nieuwe quotaregeling die op stapel staat. 'Bij de twee vorige gemeenteraads-

maar 34 procent bij het Vlaams Blok. De andere partijen zaten tussen 37 procent (CVP en VLD) tot 40 procent (SP).

Nu haalt Petra Meier er andere cijfers bij: 'Als je gaat kijken naar de lijsttrekkers zie je een ander verhaal.' Elf procent van de CVP-lijsten werd toen getrokken door een vrouw, bij de VLD was dat 16 procent, bij de SP en het Vlaams Blok 18 procent. Agalev was toen koploper met 31 procent vrouwelijke lijsttrekkers.

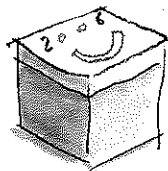
Petra Meier is ook gaan kijken naar de rits op de eerste twee plaatsen: 'Dan zie je dat bijvoorbeeld VU-ID dat maar 24 procent vrouwelijke lijsttrekkers had, op 72 procent van de lijsten wel een man en een vrouw op de twee eerste plaatsen had. In 2000 wilde die partij echt investeren in vrouwen, maar uiteindelijk kwamen vrouwen toch op de tweede plaats terecht. Agalev speelde de rits op 84 procent van de lijsten, bij de CVP en Vivant was dat 56 procent, bij de SP 55 procent, de VLD 43 procent en het Vlaams Blok 34 procent.' Perfecte ritsen over de gehele lijst kwamen in 2000 eerder zelden voor:



Ook al stonden er in 2000 al 39 procent vrouwen op de lijsten, toch werd maar 29 procent vrouwen verkozen.

verkiezingen profileerden de partijen zich graag met vrouwvriendelijkheid. De meeste partijen plaatsten meer vrouwen op de lijst dan ze verplicht waren,' weet Petra Meier. Agalev had bij de vorige gemeenteraadsverkiezingen 48 procent vrouwen op zijn lokale lijsten tegenover

14 procent van de Agalev- en Vivant-lijsten waren geritst, tegenover maar één procent bij de VLD. Volgens Petra Meier geeft dit enkel aan dat partijen vrouwen op hun lijst belangrijk vonden: 'Het zegt niets over of vrouwen ook verkozen werden.'



# GEMEENTERAADS VERKIEZINGEN

## Bekendheid

Bij de verkiezingen van 2000 waren er wel 13.200 vrouwelijke kandidaten, maar er werden maar 1971 vrouwen verkozen ofwel 14,9 procent van de vrouwelijke kandidaten. Mannen hadden een veel grotere kans om verkozen te worden: 25,9 procent. Dat had met de plaats op de lijst te maken, maar ook met de voorkeurstemmen. 33 procent van de voorkeurstemmen ging naar vrouwen, in de provincie Antwerpen was dat 35 procent en in West-Vlaanderen 31 procent. Per honderd voorkeurstemmen op CVP- of VLD-kandidaten waren er 31 voor vrouwen. Bij het Vlaams Blok was dat nog minder: 28 procent. Agalev was koploper: 55 procent van de voorkeurstemmen ging op deze lijsten naar vrouwen. 'Ik heb met collega's de lijsten van Agalev en Ecolo gescreend bij de verkiezingen van '95 en '99 en we stelden toen vast dat een vrouw op deze lijsten altijd meer voorkeurstemmen kreeg dan de man er vlak voor. Groene kiezers zijn zeer bewuste kiezers. Ze kunnen kiezen uit veel vrouwen, ze hebben meer bekende vrouwen en de kiezers stemmen ook heel bewust voor vrouwen,' legt Petra Meier uit. 'Maar dit is zeker niet het geval bij de andere partijen. Daarom sta ik zeer wantrouwig tegenover de impact van de nieuwe quota als tegelijkertijd de lijststem wordt geneutraliseerd. Mannen en vrouwen kunnen dan hun bekendheid verzilveren, kijk maar naar Kathleen Van Brempt die ondanks een niet-verkiezbare plaats met

voorkeurstemmen toch werd verkozen en nu minister is. Maar mannen profiteren doorgaans meer van hun bekendheid dan vrouwen.'

## Stem-vrouw

De nieuwe quotaregeling kan volgens Petra Meier enkel iets uithalen als de kiezers bewust hun stem aan een vrouw geven. 'Als hun houding niet verandert, blijven de verhoudingen gelijk. Erger nog, zoals het er nu voorstaat, verwacht ik in Vlaanderen door de combinatie van de quota en het neutraliseren van de lijststem, minder vrouwen in onze gemeenteraden. In de huidige constellatie zijn er nog altijd meer bekende mannen dan bekende vrouwen op lokaal niveau. Je geeft zelden je voorkeurstem aan een illustere onbekende. Mensen die vroeger via de lijststem werden verkozen, zullen nu niet gekozen zijn en hun partijen kunnen deze vrouwen niet meer opvissen.' Als partijen nu hun lijsten voor de helft met vrouwen moeten bevolken, kunnen er minder mannen opkomen. De partijen

pas doorgroeien als hij/zij geselecteerd wordt. 'Bij vrouwen gebeurt dat minder dan bij mannen. Door de bestaande mechanismen vinden mannen gemakkelijker hun draai in een partij, vooral in plattelandsgemeenten.'

Hoe groter de gemeente, hoe meer vrouwen er in de raad zitten. In steden hebben vrouwen het gemakkelijker. Volgens Petra Meier is de uitleg eenvoudig: 'Daar is de koek groter, er zijn meer mandaten. Binnen elke partij komen meer strekkingen aan bod en meer vrouwen aan de bak. Dat zie je ook in Brussel: als een partij dertig verkozenen heeft, zitten er gegarandeerd veel vrouwen bij en alloctonen. Maar als een partij maar een of twee zitjes heeft, gaan die naar blanke mannen.' In steden is de nieuwe quotaregel en het verlies van de lijststem niet slecht voor vrouwen. Petra Meier: 'Maar op het traditionelere platteland zal het aantal vrouwen erop achteruitgaan. Ik heb daar al zes flessen champagne op verwed. Ik zal die graag verliezen, maar ik verwacht niet dat dit het geval zal zijn. Wie zit er in de lokale

*Er zijn in Vlaanderen 75 schepencolleges zonder ook maar één vrouw, dit is één schepencollege op vier.*

zullen hun meest bekende mannen behouden, pas als er niet genoeg vrouwen met allure zijn, komen minder bekende vrouwen aan bod. 'Hun lot ligt in handen van de kiezer,' zegt Petra Meier. Het is volgens haar een vicieuze cirkel: iemand investeert in politiek uit idealisme en om iets te bereiken, maar hij/zij kan

politiek? Vaak mensen met naambekendheid of zelfstandigen met een publieke uitstraling. Het gaat om het hele pakket: beroep, nevenactiviteiten, tijd en geld. Het schoolcomité geeft minder allure dan een economisch forum. Lokaal worden mensen verkozen die ook een mandaat in het Vlaamse of federale parlement bekleden. Hoeveel burgemeesters zitten er in het parlement en hoeveel vrouwen zijn daarbij?

## Aan de macht

Is verkozen worden al geen sinecure, als vrouw in het college belanden is nog een moeilijker verhaal. Volgens de Pinakes-databank zetelen in de Vlaamse schepencolleges (zonder burgemeesters) 1224 mannen en 339 vrouwen, vrouwen maken dus maar met 22 procent de dienst uit. Er zijn in Vlaanderen zelfs 75 schepencol-

| Partij   | Aantal      | Percentage |
|----------|-------------|------------|
| CD&V     | 564 vrouwen | 34%        |
| VLD      | 354 vrouwen | 31%        |
| SPa      | 235 vrouwen | 33%        |
| VI BI    | 93 vrouwen  | 22%        |
| Groen!   | 80 vrouwen  | 36%        |
| NVA      | 7 vrouwen   | 28%        |
| Spirit   | 7 vrouwen   | 27%        |
| Lokalo's | 345 vrouwen | 32%        |

(Bron: Pinakes, vrouwelijke aanwezigheid in de gemeenteraden maart 2005)

leges zonder ook maar één vrouw, dit is één schepencollege op vier. Het meest vrouwelijke schepencollege van België is dat van Sint-Lambrechts-Woluwe met zes vrouwelijke schepenen, een mannelijke schepen (weliswaar van openbare werken, mobiliteit en milieu) en een mannelijke burgemeester. De Dilbeekse burgemeester Stefaan Platteau schreef Lokaal een brief om er ons attent op te maken dat er in zijn college vier vrouwen zetelen, drie mannelijke schepenen en hijzelf. Maar Dilbeek is met 39.000 inwoners geen kleine gemeente en volgens Petra Meier geldt ook hier een wetmatigheid: 'Hoe groter de gemeente, hoe meer schepenen het college telt en hoe meer kans dat er vrouwen tussen zitten.'

In welke partijen krijgen/grijpen vrouwen macht? Volgens Pinakes zijn er van de 339 vrouwelijke schepenen 153 van de CD&V (23 procent van de CD&V-schepenen), 69 van de VLD (20 procent), 47 van de sp.a (20 procent), 8 van Groen! (28 procent), 2 van de N-VA (15 procent) en 60 van lokale partijen (22 procent).

#### Traditionele rolverdeling

Zijn er bevoegdheden die typisch mannelijk en vrouwelijk zijn bij onze schepenen? Jawel, het is bijna onvoorstelbaar hoe in de colleges de stokoude man-vrouwtaakverdeling nog helemaal aan de orde is. Volgens de Pinakes-databank zijn er 277 mannelijke schepenen met mobiliteit en verkeer in de weer, tegenover maar 28 vrouwelijke schepenen. Ruimtelijke ordening, van hetzelfde laken een broek: 259 mannen tegenover 26 vrouwen. Idem dito voor openbare werken: 292 mannen tegenover 24 vrouwen.

Enkel en alleen voor de bevoegdheid 'gelijke kansen' zijn vrouwelijke schepenen in de meerderheid, daar houden maar 54 mannen zich mee bezig tegenover 111 vrouwen. En voor de thema's welzijn, sociale zaken, ontwikkelingssamenwerking en kinderopvang scoren vrouwen daarna het best, bij deze bevoegdheden zien we een vrouw tegenover twee mannen.

Ook Petra Meier vindt dit een klassieke taakverdeling. 'Maar welzijn, dat met vrouwen wordt geassocieerd, gaat ge-



Vrouwen krijgen veel minder voorkeurstemmen dan mannen.

makkelijker naar vrouwen. Dat gaat om veel geld en het zijn sectoren waarin je veel kunt doen.'

#### OCMW, het vrouwenbastion

In de OCMW's scoren vrouwen relatief goed. OCMW-raadsleden hoeven niet mee te doen aan de gemeenteraadsverkiezingen, zij worden voorgedragen door gemeenteraadsleden en verkozen door de gemeenteraad. OCMW-raadsleden moeten minstens achttien jaar zijn en in de gemeente wonen. Van de OCMW-raadsleden zijn er 857 vrouwen (43 procent), in het vast bureau zetelen 220 vrouwen (30 procent) en van de 309 voorzitters zijn er 84 vrouwen (27 procent).

De procenten dalen als het om meer macht gaat, maar ook hier zie je dat het bij de sp.a voor mannen nog moeilijker is om de macht aan vrouwen te geven dan bij de andere partijen: 22 procent van de sp.a-voorzitters zijn vrouwen, tegenover 31 procent bij de CD&V of 27 procent bij de VLD.

#### Hoe schaarser het goed...

Met 23 vrouwelijke burgemeesters tegenover 285 mannen maken vrouwen maar een kleine minderheid van 7,5 procent uit. Van de 23 vrouwelijke burgemeesters zijn er tien van de CD&V (maar die levert wel 132 mannelijke burgemeesters), acht van de VLD (maar wel 58 mannelijke), een Groene burgemeester en een van de N-VA, twee burgemeesters van Fransta-

lige partijen (Sint-Genesius-Rode(CDH), Drogenbos (LB)).

Petra Meier reageert laconiek: 'Hoeveel vrouwen zijn er in ons land al premier geweest? De absolute topfuncties blijven voorbehouden aan mannen. Hoe eenmaliger de functie, hoe mannelijker die is. Dit lijkt een mondiale wetmatigheid. Hoe schaarser het goed, hoe minder vrouwen je aantreft. Dat blijkt ook in de verschillen tussen kiesstelsels of de grootte van de kieskringen. Na de verkiezingen van 2003 vervrouwelijkte de Kamer aanzienlijk omdat de kieskringen provinciaal georganiseerd werden, in de Senaat zag je toen geen verdere vervrouwelijking omdat de kieskring gelijk bleef.'

Marlies van Bouwel is hoofdredacteur van Lokaal

#### Over de cijfers

De cijfers voor 2005 zijn het resultaat van een uitgebreide analyse van de Pinakes-databank. Pinakes actualiseert de gegevens voortdurend, ieder bestuur wordt minstens één keer per jaar geüpdatet. De cijfers voor dit artikel geven de stand van zaken uit de databank weer op 22 maart 2005. Bij de burgemeesters worden de wancemende burgemeesters meegerekend. Mandatissen die deel uitmaken van een lokale kartellijst van meerdere partijen worden meegerekend bij elke afzonderlijke partij.

Pinakes is een databank met gedetailleerde contactgegevens van de Belgische gemeenten, OCMW's, politiezones en provincies en andere lokale organisaties. Meer informatie op [www.pinakes.be](http://www.pinakes.be), t 02-211 55 55 of mail naar [info@pinakes.be](mailto:info@pinakes.be)